

Aandeel defensie-uitgaven daalt

09

Fred Arkesteijn

Publicatiedatum CBS-website: 8 december 2009

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2005/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2005/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Nederland heeft vanaf 1 augustus 2006 de leiding over de opbouwmissie in de Afghaanse provincie Uruzgan. Momenteel zijn zo'n 2 000 Nederlandse militairen actief in Afghanistan, waarvan 1 400 in Uruzgan. De Nederlandse krijgsmacht is in de afgelopen jaren steeds vaker ingezet bij internationale crisisbeheersingsoperaties en vredesmissies. Tegelijkertijd hebben de huidige vormen van terrorisme een nieuw gezicht gegeven aan het voeren van oorlog. Deze ontwikkelingen vragen om een aanpassing van de strijdkrachten. Dit houdt vooral in dat taken veranderen, strijdkrachten worden ingekrompen en dat de krijgsmacht wordt gemoderniseerd. Al deze veranderingen hebben ook financiële gevolgen. Dit artikel beschrijft de ontwikkelingen van 2003 tot en met 2008. In deze periode zijn de defensie-uitgaven van Nederland uitgedrukt in percentage van het bruto binnenlands product afgenomen van 1,5 naar 1,4 procent.

Het defensiebeleid

Het defensiebeleid is gericht op de verdediging van het eigen grondgebied en dat van de NAVO-bondgenoten. Daarnaast richt het zich op de bescherming en bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit en op de ondersteuning van civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp. Na de val van de Berlijnse muur in november 1989 verdween de rechtstreekse bedreiging van de communistische staten uit het voormalige Warschaupact voor de veiligheid. Wel kunnen uit regionale spanningen en conflicten in Midden- en Oost-Europa, het Midden-Oosten en Azië veiligheidsrisico's voortvloeien. In de afgelopen decennia is de Nederlandse krijgsmacht regelmatig ingezet bij crisisbeheersingsoperaties in deze gebieden. Daarnaast hebben de huidige vormen van terrorisme een nieuw gezicht gegeven aan het voeren van oorlog.

De nieuwe veiligheidssituatie vraagt om een aanpassing van de strijdkrachten. In 2003 is de grootste reorganisatie uit de geschiedenis van de krijgsmacht van start gegaan onder de titel 'Op weg naar een nieuw evenwicht'. Dit heeft geleid tot een herstructurering, inkrimping en verjonging van de krijgsmacht. Tegelijkertijd is een grotere inzetbaarheid nagestreefd bij de handhaving of het herstel van de vrede elders, bij humanitaire hulpoperaties en bij de bestrijding van terrorisme. In 2007 is deze reorganisatie voltooid. Tegen het licht van deze ontwikkelingen wordt in het vervolg van dit artikel ingegaan op het verloop van de defensie-uitgaven en -inkomsten en de personeelsbezetting in de periode 2003–2008.

Aandeel defensie-uitgaven daalt

In 2008 heeft het Rijk 8,2 miljard euro uitgetrokken voor defensie, terwijl de uitgaven in 2003 7,3 miljard euro bedroegen. Dit betekent een groei van ruim 12 procent in vijf jaar

Tabel 1
Uitgaven en inkomsten van het Rijk voor defensie per soort

	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
<i>mln euro</i>						
Uitgaven						
Lonen, salarissen en sociale lasten	4 017	4 028	4 094	4 163	4 182	4 319
Aankoop militaire vernietigingswapens ¹⁾	848	858	631	776	710	954
Aankoop overige goederen en diensten	1 770	1 688	1 785	1 983	2 209	2 176
Investerings ²⁾	455	501	678	833	683	456
Overige uitgaven	209	240	264	228	378	285
Totaal uitgaven	7 299	7 314	7 452	7 983	8 162	8 190
Inkomsten						
Verkopen	142	209	812	590	274	289
Desinvesteringen	7	8	46	58	78	15
Overige inkomsten	74	73	80	92	92	79
Totaal inkomsten	223	289	938	740	444	383

¹⁾ Betreft de aanschaf van tanks, munitie, wapens, wapensystemen en de aankoop van voer-, vaar- en vliegtuigen die als hoofdtaak hebben te fungeren als wapentuig.

²⁾ Betreft de aankoop van gebouwen (incl. bunkers), computers, software en voer-, vaar- en vliegtuigen die niet als hoofdtaak hebben te fungeren als wapentuig. Voorts aanleg en groot onderhoud van militaire (luchtvaart) terreinen.

tijd. Omdat de totale rijksuitgaven in dezelfde periode met een vijfde toenamen, liep het aandeel van de defensie-uitgaven in de rijksbestedingen terug van 5,6 procent in 2003 naar 5,2 procent in 2008. Naast de sterk toegenomen rijksuitgaven spelen ook andere factoren een rol bij het verminderde belang van de defensie-uitgaven. In 2008 is het investeringsniveau gelijk aan dat van 2003. Ook de reductie van het personeelsbestand laat zich gelden. Tussen 2003–2008 namen de loonuitgaven slechts met 7,5 procent toe. Het niveau van de inkomsten wordt sterk bepaald door incidentele opbrengsten uit de verkoop van overtollig defensiemateriaal aan het buitenland. Zo zijn de zeer hoge ontvangsten in 2005 het gevolg van de verkoop van fregatten aan Chili en de verkoop van vliegtuigen aan Duitsland (tezamen 0,5 miljard euro). In 2006 gaat het vooral om ontvangsten uit de verkoop van fregatten aan België en de verkoop van vliegtuigen aan Portugal (tezamen 0,3 miljard euro).

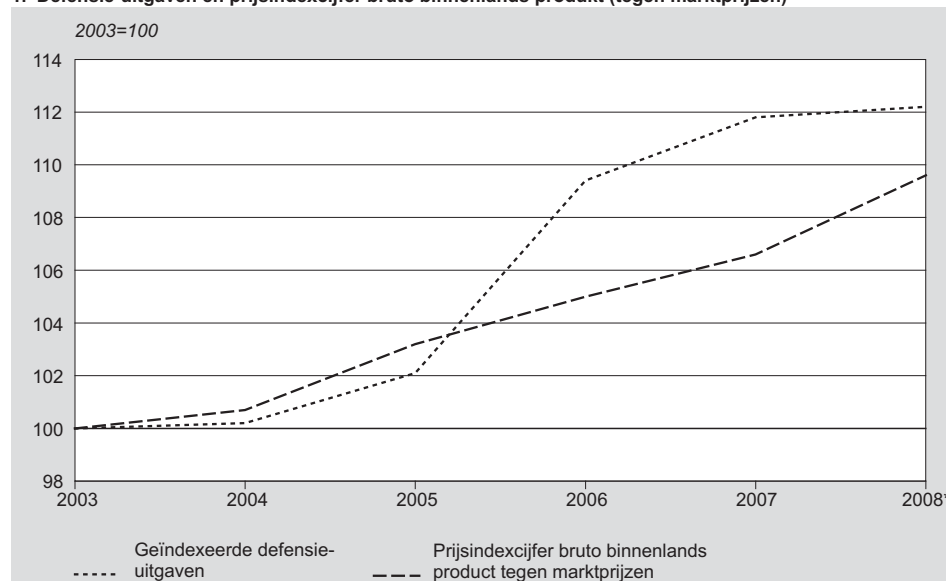
In veel Europese landen zijn de defensie-uitgaven uitgedrukt in percentage van het bruto binnenlands product in de afgelopen vijf jaren afgenomen. Ook in Nederland is dit percentage licht teruggelopen (van 1,5 naar 1,4 procent). Tien jaar geleden was dat nog 1,8 procent. In 2008 geeft Nederland 499 euro per inwoner uit aan defensie.

Tabel 2
Defensie-uitgaven als percentage van het bruto binnenlands product en per hoofd van de bevolking

	Percentage van het bruto binnenlands product		Per hoofd van de bevolking	
	2003	2008*	2003	2008*
	%		US-dollars	
België	1,3	1,1	288	272
Canada	1,2	1,3	285	346
Tsjechische republiek	2,0	1,4	122	112
Denemarken	1,5	1,3	447	430
Frankrijk	2,6	2,3	568	556
Duitsland	1,4	1,3	334	326
Griekenland	2,5	2,8	327	442
Italië	2,0	1,3	371	209
Nederland	1,5	1,4	376	379
Noorwegen	2,0	1,3	734	634
Polen	1,8	1,9	88	120
Portugal	1,5	1,5	166	174
Spanje	1,2	1,2	186	195
Turkije	3,8	1,8	114	87
Verenigd Koninkrijk	2,4	2,2	618	656
Verenigde Staten	3,8	4,0	1 317	1 479

Bron: NAVO, CBS.

1. Defensie-uitgaven en prijsindexcijfer bruto binnenlands product (tegen marktprijzen)

Personeelsbestand fors gereduceerd

Eind 2008 telde het ministerie van Defensie bijna 61 duizend voltijdbanen.¹⁾ Dit is 11,1 duizend minder dan eind 2002, een afname van ruim 15 procent. Hierbij nam het burgerpersoneel met een vijfde af, terwijl het militair personeel met 13 procent vermindert. De vermindering van het aantal banen hing grotendeels samen met de reorganisatie in de periode 2003–2007. Daarbij is vooral een groot aantal staffuncties verdwenen, waarin zowel burger- als militair personeel werkzaam is. De meer operationele functies, waarin geen burgers werken, zijn ontzien. Daarnaast heeft de verminderde belangstelling voor een militaire loopbaan in de afgelopen jaren bijgedragen aan de teruggelopen personeelsbezetting van Defensie.

De reorganisatie heeft niet alleen geleid tot een reductie van het aantal functies. In dezelfde periode is het personeelsbestand verjongd. Verder zijn door bundeling van taken veel functies vanuit de krijgsmachtonderdelen overgeheveld naar de centrale organisatie. Zo is met ingang van 2005 het Commando Dienstencentra (CDC) van start gegaan en vanaf 2006 de Defensie Materieelorganisatie (DMO). Daar de reorganisatie veel heeft gevraagd van het personeel is het beleid vanaf 2008 erop gericht de transformatie te bestendigen en de organisatie in rustiger vaarwater te brengen.

Tabel 3
Aantal voltijdbanen van de krijgsmachtonderdelen

	Burgerpersoneel	Militair personeel	Totaal
<i>x 1000 vte</i>			
Totaal ultimo 2002	18,1	53,9	72,0
w.v.:			
Centrale organisatie	2,5	1,6	4,1
Landmacht	9,0	23,0	32,0
Luchtmacht	1,9	11,6	13,5
Zeemacht	4,2	11,8	16,0
Marechaussee	0,5	6,0	6,5
Totaal ultimo 2007	14,2	47,2	61,4
w.v.:			
Centrale organisatie	8,3	3,7	12,0
Landmacht	3,7	20,5	24,2
Luchtmacht	0,6	8,4	9,0
Zeemacht	1,0	8,8	9,8
Marechaussee	0,5	5,8	6,4
Totaal ultimo 2008	14,2	46,7	60,9
w.v.:			
Centrale organisatie	8,5	4,5	13,0
Landmacht	3,7	20,0	23,7
Luchtmacht	0,6	8,0	8,6
Zeemacht	0,9	8,3	9,2
Marechaussee	0,5	5,9	6,5

Bron: Ministerie van Defensie.

Minder belangstelling voor militaire loopbaan

Al enkele jaren is er een teruggang in de belangstelling voor een militaire loopbaan. De voorspoedige economische ontwikkeling en de daardoor krappe arbeidsmarkt zorgden in de afgelopen jaren voor een achterblijvende vulling van de defensieorganisatie. Ook het vertrek van zittend personeel door onder meer de reorganisatiemoeheid en de uitzenddruk van buitenlandse missies droeg hieraan bij. In april 2008 is daarom het Actieplan 'Werving en behoud' gestart. In dat kader is het aantal werbers van nieuw personeel en loopbaanbegeleiders uitgebreid. Om militair personeel in vooral schaarse categorieën te behouden

¹⁾ De gegevens van de voltijdbanen zijn gebaseerd op de feitelijke bezetting van het ministerie van Defensie per ultimo van het jaar. Niet inbegrepen is het personeel dat werkzaam is bij de agentschappen van dit ministerie (Dienst Telematica Organisatie, Dienst Vastgoed Defensie en Paresto) en de Explosieven Opruimingsdienst.

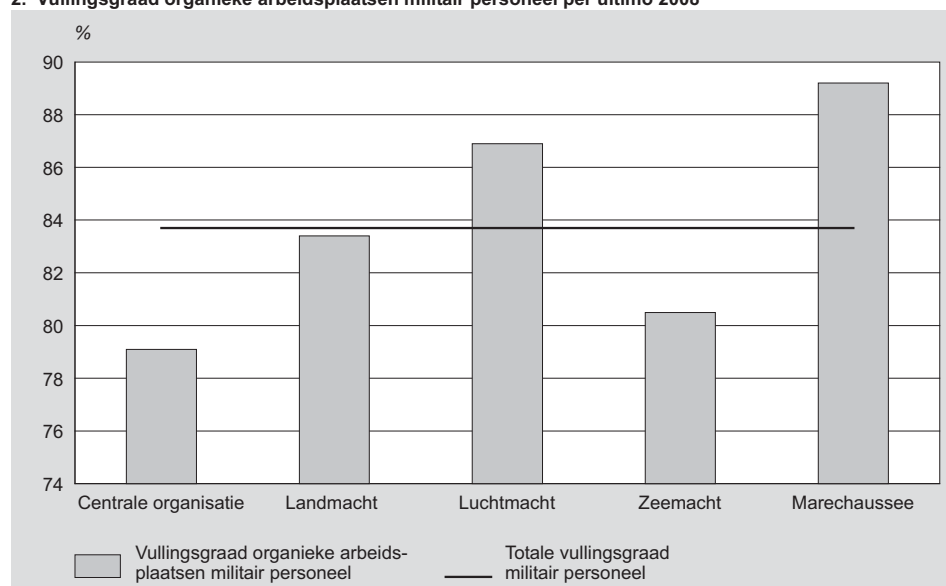
worden bindingspremies en functioneringstoelagen toegekend. Verder wordt gestreefd naar een vermindering van de uitval bij keuring en selectie en het terugdringen van het opleidingsverloop. Eind 2008 bedroeg het aantal militaire vacatures 7,6 duizend. Dat komt neer op een vulling van 83,7 procent van het totaal aantal organieke arbeidsplaatsen. De onderdelen zeemacht en centrale organisatie kennen de laagste bezettingsgraad. De categorieën waarin verhoudingsgewijs veel vacatures voorkomen zijn de technische, medische en vliegende functies. Als gevolg van de recessie is er echter in het eerste halfjaar van 2009 weer een sterke toeloop ontstaan op de vacatures bij Defensie.

Tabel 4
Aandeel mannen en vrouwen in dienst van Defensie bij aanvang jaar

	2006		2007		2008	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
	%					
Krijgsmachtonderdeel						
Centrale organisatie	79,8	20,2	80,1	19,9	80,1	19,9
Landmacht	90,2	9,8	90,4	9,6	90,2	9,8
Luchtmacht	89,3	10,7	89,6	10,4	89,2	10,8
Zeemacht	89,0	11,0	88,8	11,2	88,6	11,4
Marechaussee	86,5	13,5	84,9	15,1	84,4	15,6
Type personeel						
Burgerpersoneel	76,8	23,2	76,1	23,9	76,0	24,0
Militair personeel	91,2	8,8	91,1	8,9	91,0	9,0
Totaal personeel	87,0	13,0	86,6	13,4	86,5	13,5

Bron: Ministerie van Defensie.

2. Vullingsgraad organieke arbeidsplaatsen militair personeel per ultimo 2008

Algemene uitgaven en inkomsten

Het vervolg van dit artikel behandelt de afzonderlijke defensietaken, zoals deze zijn onderscheiden in de internationaal voorgeschreven Classification of Functions of Government (COFOG 1998). Hierbij wordt de aard van de defensietaak beschreven en ingegaan op de belangrijke ontwikkelingen op het beleidsterrein.

De uitgaven en inkomsten die betrekking hebben op de gehele krijgsmacht, zijn niet toegerekend aan de afzonderlijke onderdelen landmacht, luchtmacht of marine. Deze zijn opgenomen als algemene uitgaven en inkomsten. Hiertoe behoren vooral de kosten van

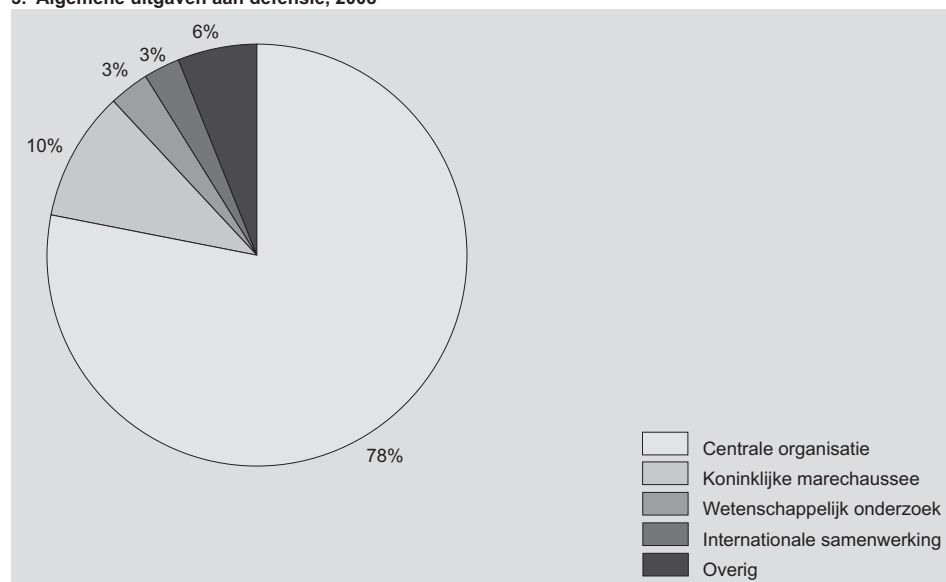
de centrale organisatie, subsidies voor wetenschappelijk onderzoek, bijdragen aan internationale militaire organisaties (exclusief bijdragen voor buitenlandse militaire bijstand) en de kosten van de militaire taken van de marechaussee.

In 2008 is viervijfde van de algemene uitgaven afkomstig van centrale organisatieonderdelen als CDC, DMO, de militaire inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de agentschappen belast met het beheer van telematica, vastgoed en catering. De kosten van de militaire taken van de marechaussee bedragen ruim 0,2 miljard euro. Tot het takenpakket van de Koninklijke marechaussee behoren de beveiliging van het Koninklijk Huis en de Nederlandsche Bank, handhaving van de vreemdelingenwet en bijstandsverlening aan civiele politiekorpsen. Verder heeft dit korps de politietaak voor de krijgsmacht en politie- en beveiligingstaken voor de burgerluchtvaart. Dit takenpakket is te splitsen in een militair deel en een deel dat gericht is op de handhaving van de openbare orde en veiligheid. Alleen het militaire deel is opgenomen in tabellen 1 en 5. Zowel aan wetenschappelijk onderzoek als aan internationale militaire organisaties is zo'n 0,1 miljard euro verstrekt. In het laatste geval ging het geld vooral naar de NAVO. Nederland draagt evenredig bij aan de gemeenschappelijk gefinancierde NAVO-programma's.

Tabel 5
Uitgaven en inkomsten van het Rijk per defensietaak

	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
<i>mln euro</i>						
Uitgaven						
Algemeen	1 224	1 278	1 496	1 676	2 290	2 287
Landmacht	2 081	2 158	2 221	2 211	2 154	2 272
Luchtmacht	1 456	1 339	1 186	1 455	1 264	1 202
Zeemacht	1 349	1 272	1 284	1 294	1 049	932
Militaire pensioenen	952	1 007	1 033	1 034	1 012	1 083
Buitenlandse militaire bijstand	238	260	231	313	393	413
Totaal uitgaven	7 299	7 314	7 452	7 983	8 162	8 190
Totaal inkomsten	223	289	938	740	444	383

3. Algemene uitgaven aan defensie, 2008*

Landmacht

De landmacht levert de grondstrijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken, in de vorm van infanterie, voertuigen en ondersteunende eenheden. Bij de landmacht is de personele bezetting in de periode 2003–2008 met een kwart gereduceerd. Een deel van

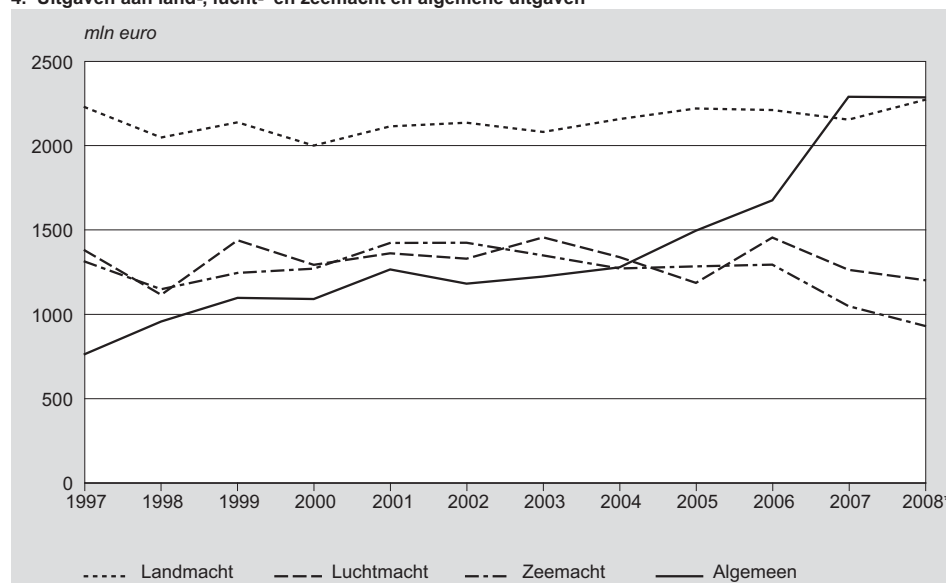
deze vermindering heeft plaatsgevonden door overheveling van functies naar de centrale organisatie. Ook zijn twee grote defensielocaties, de legerplaatsen Seedorf en Ede-Oost, gesloten. Hun taken zijn overgenomen door de landmachtbases in Ermelo, Stroe, Ede-West en Oirschot. In 2006 is de opheffing voltooid van de reserve landeenheden. Alleen de eenheden van de Nationale Reserve en de reservisten die tijdens crisisbeheersingsoperaties individueel worden ingezet op specialistische functies, zijn gehandhaafd. De inzetbaarheid van de landstrijdkrachten is ondermeer vergroot door de vervanging van de M109- en M114-houwitser door Pantserhouwitsers 2000, de invoering van anti-tanksystemen voor de korte afstand, de paraatstelling van het vierde pantserinfanteriebataljon en de uitbreiding van de genie. Om geld vrij te maken voor de versterking van de inzetbaarheid heeft de landmacht in 2008 het aantal parate Leopard 2-tanks teruggebracht van 88 naar 60 en het aantal parate Pantserhouwitsers van 36 naar 24.

Tabel 6
Belangrijk groot materieel van de krijgsmachtonderdelen, 1 augustus 2009

	Aantallen
<i>Koninklijke Landmacht</i>	
Tanks	60
Pantserwielvoertuigen	58
Luchtmobiel speciaalvoertuigen	79
Off-the-road-motoren	94
Pantserhouwitsers	24
Pantserrupsvoertuigen	270
Wielvoertuigen	258
Wissellaadsystemen	515
Trekkeropleggers	112
<i>Koninklijke Luchtmacht</i>	
F-16's	87
Apache gevechtshelikopters	29
Transporthelikopters	28
Reddingshelikopters	3
Tank- en transportvliegtuigen	8
Lesvliegtuigen	13
Patriotsystemen	4
<i>Koninklijke Marine</i>	
Fregatten	7
Onderzeeboten	4
Mijnenjagers	10
Lynx-helikopters	21
Hydrografische vaartuigen	2
Amfibisch transportschepen	2
Duik- en landingsvaartuigen	6
Grensbewakingsvaartuigen	4
Ondersteunings- en opleidingsschepen	3
Bevoorraders	2

Bron: Ministerie van Defensie.

4. Uitgaven aan land-, lucht- en zeemacht en algemene uitgaven

Luchtmacht

De luchtmacht levert de luchtstrijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken. Deze strijdkrachten bestaan vooral uit jachtvliegtuigen, transportvliegtuigen en helikopters, maar ook ondersteunende eenheden en geleide wapens voor de luchtverdediging. Bij de luchtmacht is de personele bezetting in de periode 2003–2008 met ruim een derde verminderd. Hiervan heeft een deel betrekking op de verschuiving van functies naar de centrale organisatie. Vliegbasis Twente is in 2007 gesloten, de activiteiten op luchtmachtbasis Soesterberg zijn eind 2008 beëindigd. Hun taken zijn overgenomen door de vliegbases Leeuwarden, Volkel en Gilze-Rijen. Het aantal F-16 gevechtsvliegtuigen is teruggebracht van 137 in 2003 naar 87 in 2008. De vervanging van de F-16 door de Joint Strike Fighter (JSF) is het meest in het oog springende investeringsproject van de luchtmacht. Nederland neemt sinds 2002 deel aan de ontwikkeling van de JSF en heeft zich voor deze ontwikkelfase verplicht tot een bijdrage van 0,8 miljard euro. Verder zijn extra middelen aangewend om de inzetbaarheid van transporthelikopters en -vliegtuigen te vergroten en voor de aanschaf van verbeterde doelaanwijzings-, luchtverkennings- en zelfbeschermingsapparatuur.

Zeemacht

De zeemacht levert de maritieme en amfibische strijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken. Deze strijdkrachten bestaan vooral uit oorlogs- en transportschepen, onderzeeboten, mariniers en maritieme ondersteunende eenheden. Bij de marine is de personele bezetting in de periode 2003–2008 met meer dan 40 procent gereduceerd waarvan een groot deel via de centralisatie van taken. De operationele activiteiten van zes fregatten zijn beëindigd. Vier van hen zijn overgedragen aan Chili, één aan België. De laatste volgt eind 2009 aan België. In overeenstemming met het verminderde belang van reserve-eenheden is het vierde mariniersbataljon geschrapt. Bovendien is het marinevliegkamp Valkenburg in 2007 gesloten.

Om de inzetbaarheid van de zeestrijdkrachten te verbeteren zijn in de afgelopen vijf jaar vier luchtverdedigings- en commandofregatten in de vaart gekomen. Het Korps mariniers heeft de beschikking gekregen over antitanksystemen voor de korte afstand en een nieuw communicatie- en informatiesysteem. Verder zijn 74 gepantserde voertuigen en een tweede landing platform dock/amfibisch transportschip aangeschaft.

Militaire pensioenen

Tot acht jaar geleden waren de pensioenvoorziening en uitkeringen voor militair personeel grotendeels in beheer bij het ministerie van Defensie. Defensie droeg geen premies af voor het militaire ouderdomspensioen en het militaire invaliditeitspensioen, maar betaalde de pensioenuitkeringen rechtstreeks uit eigen kas. Alleen voor het nabestaandenpensioen was het militair personeel bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) verzekerd. Vanaf 1 juni 2001 draagt Defensie ook premies af aan het ABP voor het mili-

Tabel 7
Uitgaven voor het uitvoeren van crisisbeheersingsoperaties

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>mln euro</i>								
Europa	91	73	64	44	35	37	26	26
Stabilisatiemacht Irak	—	—	37	80	42	9	3	0
Afghanistan	—	42	64	33	76	199	253	286
Israel en Libanon	—	—	—	—	—	—	9	2
Afrika	—	—	—	—	—	—	—	5
VN-contributies	54	45	34	65	53	57	90	100
Overige	53	13	16	21	10	15	14	8
Totaal	198	173	214	243	215	316	393	428

Bron: Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken

taire ouderdomspensioen; rechtstreekse uitkeringen kunnen alleen nog plaatsvinden voor de tot juni 2001 opgebouwde dienstdtijd. Defensie blijft wel het militaire invaliditeitspensioen zelf uitkeren. De militaire pensioenen vormen jaarlijks ongeveer een kwart van de totale loonsom van het ministerie van Defensie. Dit hoge aandeel hangt ondermeer samen met de relatief jonge leeftijd waarop beroepsmilitairen met pensioen gaan.

Buitenlandse militaire bijstand

De buitenlandse militaire bijstand betreft de Nederlandse betrokkenheid bij crisisbeheersingsoperaties en vredesmissies van de Verenigde Naties, de NAVO en de Europese Unie. De betrokkenheid is voor een deel in de vorm van verplichte contributies aan genoemde organisaties. Daarnaast levert de Nederlandse krijgsmacht belangrijke bijdragen aan deze operaties door de inzet van personeel en materieel. De additionele uitgaven voor die inzet vallen ook onder het beleidsveld buitenlandse militaire bijstand. Onder additionele uitgaven worden onder meer verstaan: de toelagen voor het personeel, de reis- en verblijfkosten van dat personeel, de verbruikte artikelen, het gereedmaken en het onderhoud van het materieel en voor een deel de extra investeringen. De VN, de NAVO en de Europese Unie verstrekken een vergoeding voor de Nederlandse bijdrage aan bepaalde missies. In 2008 heeft Nederland hiervoor 11 miljoen euro ontvangen.

In 2008 heeft Nederland 428 miljoen euro uitgegeven voor verschillende operaties en missies, een verdubbeling ten opzichte van 2003. Tweederde van deze uitgaven ging naar de Nederlandse inzet in Afghanistan. De Nederlandse missie in Afghanistan heeft tot eind 2008 bijna 1 miljard euro gekost. Het geld voor deze inzet is vooral besteed aan toelagen en vergoedingen aan militairen, transport, voeding, materieel, munitie en uitgaven voor F-16 gevechtsvliegtuigen. Vanaf 1 augustus 2006 heeft Nederland de leiding over de opbouwmissie in de Afghaanse provincie Uruzgan. Deelname aan deze missie was oorspronkelijk gepland voor twee jaar. Eind 2007 is besloten de missie te verlengen tot 1 augustus 2010. Momenteel zijn zo'n tweeduizend Nederlandse militairen actief in Afghanistan, waarvan bijna 1400 in de provincie Uruzgan. In het kader van de crisisbeheersing vinden ook kleinere missies plaats. Nederland droeg bijvoorbeeld in 2008 bij met 60 mariniers aan de EU-operatie in Tsjad. Ook zijn er niet-militaire waarnemingsmissies dichterbij huis zoals in Kosovo en Bosnië die bijdragen aan vrede en veiligheid. Aan VN-contributie heeft Nederland in 2008 zo'n 100 miljoen euro bijgedragen.